

Broedvogels van Reve-Abbert in 2019

Symen Deuzeman
Ronny Hullegie

Sovon-rapport 2019/41

Broedvogels van Reve-Abbert in 2019

Symen Deuzeman en Ronny Hullege

Sovon-rapport 2019/41
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2019

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Illustratie omslag: Ronnie Hullegie, Albert de Jong, Symen Deuzeman

Wijze van citeren: Deuzeman S & Hullegie R. 2019. Broedvogels van Reve-Abbert in 2019. Sovon-rapport 2019/41. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding	3
2. Beschrijving van het gebied.....	4
3. Werkwijze	6
3.1. Methode & veldwerk	6
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens	6
3.3. Weers- en andere omstandigheden	6
3.4. Afwijkingen	7
4. Resultaten.....	8
4.1.SNL-pakketten	8
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen	9
4.3. Soortbesprekingen	11
5. Evaluatie	13
6. Literatuur	14
Bijlage 1. Verspreidingskaarten broedvogels 2019.....	15

Samenvatting

In 2019 is in opdracht van Staatsbosbeheer Reve-Abbert in Oostelijk Flevoland gekarteerd op broedvogels. Het gebied bestaat voor het overgrote deel uit bos en heeft een oppervlakte van 706 ha. Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast. Daarbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de acht meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink). Er is in totaal 94 uur en 55 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8.1 minuten/ha.

In totaal zijn 61 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 53 zijn gekarteerd. Conform de Rode Lijst zijn vier soorten aangemerkt als “kwetsbaar” en negen soorten als “gevoelig”. Vanaf 1989 zijn soorten van struwelen en bosranden sterk in aantal afgenomen. Dit was een geleidelijk proces, dat alleen werd onderbroken door de winterstorm van 2008, waarbij openingen in het bos ontstonden. Soorten van ouder bos laten een geleidelijk steigende lijn zien, met uitzondering van de naaldhoutsoorten, die afnemen vanwege het afbrokkelende naaldhoutareaal.

Van de afname/verdwijningen van Zomertortel, Wielewaal, Houtsnip, Koekoek en Spreeuw is niet steeds duidelijk waar de oorzaak ligt, maar het vermoeden bestaat dat ook het veranderende cultuurland in de omgeving een rol speelt. De enige soort die op even onverklaarbare wijze toenam als de vorige soorten afnamen, is de Putter.

Stormschade in Reve-Abbert draagt bij aan structuur in het bos (juni 201, Ronny Hullegie).

1. Inleiding

In 2019 is in opdracht van Staatsbosbeheer Reve-Abbert in Oostelijk Flevoland gekarteerd op broedvogels. Het gebied bestaat voor het overgrote deel uit bos en heeft een oppervlakte van 706 ha. De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap -SNL- waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie. Hans Backx en Kees Boxhoorn waren contactpersoon bij Staatsbosbeheer. Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor.

Sovon-collega's Lara Marx en John van Betteray worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Vincent de Boer van Sovon en Hans Backx van Staatsbosbeheer voorzagen het concept van commentaar.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

Kaalkap in Reve-Abbert (27 maart, Symen Deuzeman)

2. Beschrijving van het gebied

Reve-Abbert heeft een oppervlakte van 706 ha. Direct na de drooglegging van Oostelijk Flevoland in 1957 is begonnen met de aanplant van het bos op de oude zandbank. Door de afwisseling van boomsoorten, boomhoogten, jonge aanplanten en opslag, waterpartijen en ruigtestroken is het gebied zeer gevarieerd. De bodem bestaat grotendeels uit kleiarme of kleihoudende zandgronden en in het uiterste zuiden komt zavel voor. In een vrij brede zone langs de Drontermeerdijk komt kwelwater aan de oppervlakte. Dit kwelwater is afkomstig van de Veluwe en is zoet en arm aan voedingsstoffen. Verreweg het grootste deel van het bos bestaat uit loofbos of gemengde bos. De (inlandse) eik is de meest voorkomende boomsoort, op de voet gevolgd door populier, waarvan de laatste jaren aanzienlijke oppervlaktes zijn gekapt. De ondergroei in de voormalige populierenbossen is zeer weelderig, met brandnetel en kleeftkruid. Elders zijn aanplanten van eiken, beuken, esdoorns, essen, berken, zwarte elzen en acacia's te vinden, die inmiddels een leeftijd hebben van ruim vijftig jaar, met over het algemeen een goed ontwikkelde kruid- en struiketage. Verder komt er redelijk wat zoete kers en haagbeuk voor. Sinds de storm van 18 januari 2007 is er veel veranderd in het bos. Een groot deel van de fijn- en sitkasparpercelen ging als mikadostokjes omver. Deze percelen leden voor een deel al aan wortelrot en letterzetter, doordat ze op een te vochtige bodem waren aangeplant. De sparren werden opgeruimd en afgevoerd, waardoor het aandeel naaldbos sterk is afgenomen.

Figuur 1. Ligging van het karteringsgebied.

Op de ontstane kaalkappen en stormvlaktes zijn in 2008 en 2009 op vrij grote schaal waterpartijen (poelen) aangelegd, die inmiddels rijkelijk begroeid zijn met riet. Op kapvlaktes waar geen waterpartijen werden gegraven heeft deels herinplant plaatsgevonden of is uitgegaan van natuurlijke verjonging. Deze percelen bestaan vooral uit jonge berken en zwarte elzen met een ondoordringbare ondergroei van bramen. Op kleinere schaal zijn sparrenpercelen opnieuw ingeplant, met name omdat hier zeldzame varens, mossen en paddenstoelen voorkomen. Dennenpercelen zijn schaars en met name aangeplant op de zandbank in het Abbertzand. Het gaat vooral om Corsicaanse en Oostenrijkse dennen. In de naaldboutvakken is de ondergroei vaak vrij ondoordringbaar, vooral braam.

In 2009 is begonnen met aanleg van de Hanzelijn, dwars door het noordelijke deel van het Reve-Abbert. Hiervoor was het noodzakelijk bos te kappen. De spoorlijn was eind december 2012 gereed. Langs het

spoor zijn ter compensatie diverse waterpartijen aangelegd en tevens een wandel- en fietspad. Rondom de waterpartijen is veel rietruigte en braamstruweel aanwezig.

Grasland is verspreid te vinden. Het zijn doorgaans kleinere grasstroken die extensief worden beheerd. In sommige graslanden is natuurontwikkeling gepleegd, zoals het perceel in het uiterste noordwesten. Hier zijn waterpartijen gegraven en vindt begrazing plaats door paarden. Een deel van het grasland wordt ook gebruikt als recreatieweide.

Reve-Abbert is vrij toegankelijk. De menselijke activiteiten spelen zich vooral af in het weekend en op feestdagen en rondom de campings. Het gebied is goed ontsloten door middel van een dicht padenstelsel, dat gebruikt wordt door wandelaars, fietsers en paardrijders.

Omgewaaide bomen bemoeilijkten het inventariseren (juni 2019, Ronny Hullege).

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2016). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de acht meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink). De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels en Raaf is naar nesten gezocht.

In het hele gebied zijn vier integrale bezoeken gebracht (zie bijlage 1) die meest voor zonsopgang aanvingen. De eerste twee rondes zijn uitgevoerd door Symen Deuzeman, de 3^e en 4^e door Ronnie Hullegie. Aanvullende bezoeken zijn gebracht door Kees Boxhoorn. Het veldwerk werd fietsend uitgevoerd en waar dat niet mogelijk was, te voet. Bij een vijfde bezoek (door Simon Olk) is extra aandacht besteed aan roofvogels en de enkele opener delen van het terrein. Expliciete nachtbezoeken zijn niet gebracht, maar enkele bezoeken zijn zo vroeg gestart dat nachtvogels waargenomen hadden kunnen worden. Er is in totaal 94 uur en 55 minuten gependend aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 8.1 minuten/ha.

Tabel 1. Bezoektijden in het onderzoeksgebied in 2019.

Ronde	Datum	Begin	Eind	Ronde	Datum	Begin	Eind
1	18-mrt	07:17	08:23	3	7-mei	05:30	11:21
1	21-mrt	06:25	13:53	3	8-mei	05:20	12:38
1	26-mrt	06:54	15:41	3	9-mei	05:23	11:08
1	27-mrt	06:26	14:25	4	4-jun	04:28	09:42
2	11-apr	07:01	09:13	4	7-jun	04:25	08:42
2	14-apr	07:12	14:45	4	11-jun	05:08	07:50
2	15-apr	06:24	15:29	4	13-jun	05:50	07:55
2	19-apr	06:46	12:52	5	26-jun	06:39	08:36
2	23-apr	06:58	08:37	5	7-jul	08:24	16:15

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een smartphone of tablet via de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

3.3. Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden kunnen leiden tot een lagere trefkans. In tabel 1 staan enkele gemiddelde weersvariabelen samengevat.

Na een zeer zachte winter begon maart nat en winderig, waardoor het begin van de inventarisatie moest worden uitgesteld tot 18 maart. Daarna knapte het weer op en het bleef goed in april, waarbij het in het algemeen zacht was en de zon meer scheen dan normaal. Mei was koel en zonnig, maar in juni liep de temperatuur op tot recordwaarden en viel er nauwelijks regen en dit weerbeeld zette zich door in juli.

De omstandigheden waren in het algemeen dus prima om te inventariseren, al stopte bij veel soorten de zangperiode bijzonder vroeg en was het reeds half juni vaak bijzonder stil in het bos, zelfs 's ochtends vroeg.

De mast van zomereik in 2018 was goed en van beuk en fijnspar zelfs uitbundig. In combinatie met de zachte winter zullen weinig standvogels daardoor hebben geleden onder voedselgebrek. Ook de stand van bosbewonende muizen was allerminst slecht. De veldmuizenstand was lokaal goed.

In het voorjaar van 2019 was er vrijwel overal sprake van veel rupsen van onder meer Kleine Wintervlinder en Eikenbladroller.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren per maand en hoeveelheid neerslag) in de periode maart-juli, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2019	Ref	2019	Ref	2019	Ref
Maart	8,0	6,2	129	125	94	68
April	10,9	9,2	241	174	27	44
Mei	11,7	13,1	223	213	33	61
Juni	18,1	15,6	266	201	82	68
Juli	18,8	17,9	231	211	49	81

3.4. Afwijkingen

Het ontegenzeggelijke voordeel van autoclustering is de snelheid en de standaardisatie. Juist in die standaardisatie schuilt tegelijkertijd een nadeel, doordat criteria niet kunnen worden aangepast op specifieke situaties. Zo geldt voor Houtduif, Zanglijster, Gaai en Vuurgoudhaan een datumgrens die na de voorjaarszangpiek valt, waardoor een deel van de vroege waarnemingen niet wordt verwerkt in de territoria.

Met name bij grootschalige karteringen, waarbij lang niet alle delen tijdens alle rondes in de vroege ochtenduren worden bezocht, heeft dit gevolgen voor aantallen en soms ook verspreiding. Ook hierdoor zijn aantallen van Zanglijster, Houtduif en waarschijnlijk Goudhaan negatief beïnvloed.

Omgevallen populieren bieden ideale nestelgelegenheid voor IJsvogels (19 april 2019, Symen Deuzeman).

4. Resultaten

In totaal zijn in het onderzochte gebied 61 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 53 zijn gekarteerd (tabel 3). Naast de soorten in de tabel kwamen Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink voor. Conform de Rode Lijst zijn vier soorten aangemerkt als “kwetsbaar” en negen soorten als “gevoelig”.

Tabel 3. Broedvogels van het onderzochte gebied in 2019. De Rode lijststatus (Van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL. (EB = Ernstig bedreigd, BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grauwe Gans	5	0.71		Braamsluiper	3	0.42	
Wilde Eend	11	1.56		Grasmus	31	4.39	
Fazant	4	0.57		Vuurgoudhaan	3	0.42	
Dodaars	2	0.28		Goudhaan	52	7.37	
Sperwer	3	0.42		Boomklever	71	10.06	
Havik	4	0.57		Boomkruiper	93	13.17	
Buizerd	25	3.54		Zanglijster	110	15.58	
Waterhoen	1	0.14		Grote Lijster	8	1.13	KW
Meerkoet	3	0.42		Grauwe Vliegenvanger	23	3.26	GE
Holenduif	3	0.42		Blauwborst	2	0.28	
Houtduif	37	5.24		Nachtegaal	4	0.57	KW
Koekoek	2	0.28	KW	Bonte Vliegenvanger	2	0.28	
IJsvogel	1	0.14		Roodborsttapuit	2	0.28	
Kleine Bonte Specht	9	1.27		Huismus	2	0.28	GE
Grote Bonte Specht	73	10.34		Heggenmus	55	7.79	
Wielewaal	6	0.85	KW	Gele Kwikstaart	1	0.14	GE
Gaai	29	4.11		Graspieper	2	0.28	GE
Zwarte Kraai	4	0.57		Boompieper	6	0.85	
Raaf	1	0.14	GE	Appelvink	93	13.17	
Zwarte Mees	2	0.28	GE	Goudvink	21	2.97	
Matkop	27	3.82	GE	Groenling	18	2.55	
Staartmees	31	4.39		Kneu	10	1.42	GE
Kleine Karekiet	50	7.08		Kruisbek	1	0.14	
Bosrietzanger	3	0.42		Putter	39	5.52	
Spotvogel	5	0.71	GE	Sijs	3	0.42	
Zwartkop	241	34.14		Rietgors	3	0.42	
Tuinfluiters	75	10.62					

4.1. SNL-pakketten

In tabel 4 staan de kwalificerende vogelsoorten voor de aanwezige SNL-pakketten. De hoeveelheid kwalificerende soorten hangt rechtstreeks samen met de oppervlakte per SNL-type. Type N16.03 komt in behoorlijke oppervlakte voor, maar omdat er in Reve-Abbert geen sprake is van werkelijk droog zand, ontbreekt een deel van de soorten die daar echt van afhankelijk is en normaal gesproken ontbreekt in de polderbossen of er erg zeldzaam is.

Tabel 4. In het gebied voorkomende SNL-types met kwalificerende vogelsoorten. -= geen kwalificerende soort voor dit type. Pakketten waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen.

SNL-type	N14.03	N16.03
Omschrijving	haagbeuken- en essenbos	droog bos met productie
Oppervlakte (ha)	5.50	690.31
Wespendief	-	0
Middelste Bonte Specht	0	0
Kleine Bonte Specht	0	9
Zwarte Specht	0	0
Groene Specht	0	0
Wielewaal	0	6
Raaf	-	1
Boomleeuwerik	0	0
Fluiter	0	0
Vuurgoudhaan	-	3
Boomklever	0	71
Nachtegaal	0	-
Keep	-	0
Appelvink	0	93
Sijs	-	3
Geelgors	-	0

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

In 1989, 2003 en 2013 is vrijwel hetzelfde gebied gekarteerd (Bijlsma 1990, Deuzeman 2003, Deuzeman & van Manen 2013). De werkwijze was steeds sterk vergelijkbaar, maar alleen in 2013 is speciaal vanuit boomtoppen gekeken naar Wespendieven. Het gebied dat in alle jaren werd onderzocht staat in figuur 2, de in de verschillende jaren vastgestelde aantallen in tabel 5.

Figuur 2. Deel van het gebied dat in 1989, 2003, 2013 en 2019 is onderzocht.

Tabel 5. Aantallen broedvogel in Reve Abbert in 1989, 2003, 2013 en 2019 (+=aanwezig, niet geteld).

Soort	1989	2003	2013	2019	Soort	1989	2003	2013	2019
Grauwe Gans	0	0	4	5	Staartmees	27	26	52	31
Nijlgans	0	0	1	0	Fluiter	3	3	2	0
Wilde Eend	+	2	8	11	Kleine Karekiet	12	8	30	9
Wintertaling	1	0	0	0	Bosrietzanger	25	11	12	2
Fazant	11	0	0	1	Spotvogel	11	0	2	2
Dodaars	0	0	3	2	Sprinkhaanzanger	1	2	6	0
Wespendief	0	0	3	+	Zwartkop	279	238	293	235
Sperwer	5	3	4	3	Tuinfluiter	+	103	118	70
Havik	3	5	2	4	Braamsluiper	9	0	0	1
Buizerd	8	14	16	25	Grasmus	27	12	33	10
Waterral	0	0	1	0	Vuurgoudhaan	8	4	3	3
Waterhoen	0	0	0	1	Goudhaan	+	+	43	52
Meerkoet	0	2	3	3	Boomklever	0	31	30	71
Houtsnip	53	30	13	?	Boomkruiper	52	69	67	93
Holenduif	2	1	3	3	Spreeuw	22	9	5	0
Houtduif	+	35	29	37	Zanglijster	+	+	143	110
Zomertortel	123	22	6	0	Grote Lijster	11	13	5	8
Koekoek	26	11	9	1	Grauwe Vliegenvanger	58	18	10	22
Kerkuil	?	1	?	?	Nachtegaal	26	3	15	4
Ransuil	15	3	1	?	Bonte Vliegenvanger	0	5	3	2
IJsvogel	0	0	0	1	Gekraagde Roodstaart	4	1	4	0
Kleine Bonte Specht	1	12	3	9	Roodborsttapuit	0	0	1	1
Grote Bonte Specht	48	47	61	73	Heggenmus	+	95	53	54
Torenvalk	1	0	0	0	Witte Kwikstaart	1	2	1	0
Boomvalk	1	0	0	0	Boompieper	30	7	19	6
Wielewaal	31	14	16	6	Appelvink	65	73	93	93
Gaai	45	27	27	29	Goudvink	21	7	17	21
Ekster	3	0	0	0	Groenling	13	18	19	17
Zwarte Kraai	9	3	3	4	Kneu	+	2	13	4
Raaf	0	1	1	1	barsijs	3	0	0	0
Zwarte Mees	18	+	15	2	Kruisbek	-	6	1	1
Kuifmees	8	10	0	0	Putter	0	3	12	29
Glanskop	7	0	0	0	Sijs	2	1	0	3
Matkop	71	34	27	27	Rietgors	2	1	1	2

In 1989 was het bos in Reve-Abbert krap 30 jaar oud en had een geheel andere structuur. Dichtheden van struweelvogels en soorten van bosranden waren veel hoger, niet in de laatste plaats doordat er nog volop zonlicht doordrong aan de randen van paden en sloten. Met het hoger worden van de bomen, begon het bos zich meer te sluiten en verdwenen deze soorten of namen sterk af. De winterstorm van 2008 vormde een kleine onderbreking in dit proces, maar bijvoorbeeld de recente kap van populieren heeft nauwelijks geleid tot situaties waarbij weer veel meer licht op de bodem viel. De meeste soorten van ruigte en struweel laten daardoor een afname zien van 1989 naar 2003, dan een opleving in 2013, maar een verdere afname in 2019. Voorbeelden zijn Kleine Karekiet, Bosrietzanger, Tuinfluiter, Grasmus, Nachtegaal, Gekraagde Roodstaart en Boompieper.

Soorten van ouder bos laten een geleidelijk steigende lijn zien, die het sterkst is bij Buizerd, Grote Bonte Specht, Boomklever, Boomkruiper en Appelvink. De Glanskop werd alleen in 1989 vastgesteld als broedvogel. Deze soort, die in het algemeen houdt van ouder bos met een goed ontwikkelde struiklaag, is daarna niet meer aangetroffen en het is niet onmogelijk dat tenminste een deel van de waarnemingen in 1989 berust op foute determinaties. Voor Havik is het bos geschikter geworden, maar door afname van prooidichtheden (met name in het agrarisch gebied) heeft dit niet geleid tot een toename.

Ook bij soorten van naaldbos is in het algemeen een afname te zien. Dit wordt veroorzaakt door afname van het naalddhoutareaal, met name vanwege windworp en wortelrot. In het geval van Zwarte Mees kan meespelen dat de soort landelijk afneemt. Het relatief grote aantal Sijzen is opmerkelijk, omdat op de rest van de zandgronden de Sijzen in 2019 uitgesproken schaars was.

Watervogels laten door de bank genomen een opgaande trend zien en dit komt vooral door de tussen 2003 en 2013 gegraven poelen.

Dramatische afnames zijn te zien bij Houtsnip, Zomertortel, Koekoek, Wielewaal en Spreeuw. In het geval van Houtsnip en Koekoek is het mogelijk dat de aantallen in de beginperiode te hoog zijn ingeschat, omdat deze soorten moeilijk zijn te tellen. In het geval van de Koekoek kan dat zelfs tot en met 2013 het geval zijn geweest, want de afname naar één in 2019 is wel heel sterk. Voor een deel van deze soorten geldt dat veranderingen in de omgeving van Reve-Abbert een sterke rol zullen hebben gespeeld. De enige soort die op even onverklaarbare wijze toenam als de vorige soorten afnamen, is de Putter.

4.3. Soortbesprekingen

Dodaars, n=2

Tijdens de eerste ronde op 26 en 27 maart waren maar liefst zeven baltsende paren aanwezig in enkele plassen. Met name late waarnemingen in mei en juni waren schaars, zodat slechts drie territoria overbleven. Een deel van de watertjes valt buiten de begrenzing van het gekarteerde gebied.

Wespendief, n=0

Op 6 en 11 juni werden wespendienven gezien (solitaire vogels), verrassend dicht bij het nest en één van de territoria van 2013. Het is aannemelijk dat er meerdere paren hebben gebroed, maar de waarnemingen voldoen niet aan de criteria.

Sperwer, n=3

Het meest noordoostelijke nest zat in een fijnspar. Hier werd op 7 juli, naast enkele levende en uitgevlogen jongen, een dood jong aangetroffen onder het nest. Het middelste territorium berust op een voedselvlucht op 7 juli. Een nest is hier niet gevonden. Het meest zuidelijke nest zat in een eik en is bij nacontrole niet teruggevonden.

Havik, n=4

Het meest noordelijke nest berust op een roepend paar bij een opgebouwd nest in een fijnspar en het middelste op drie waarnemingen van een roepende vogel. De twee zuidelijke nesten zaten in beuk en populier. Op beide nesten is een broedend vrouwtje waargenomen. Het broedsucces is onbekend.

Buizerd, n=25

Dichtheid van 3.5 paren per 100 ha is, zelfs voor bossen in de Flevopolder, ongemeen hoog. Er werden 24 nesten gevonden, waarvan 17 in populier, 4 in beuk, 1 in es, 1 in zomereik en 1 in fijnspar. Er werden geen nacontroles uitgevoerd, zodat niets bekend is over het broedsucces.

IJsvogel, n=1

Op 27 maart werd een roepende vogel waargenomen net ten noorden van de spoorbaan. Op 19 april werd een bewoond nest gevonden in de wortelkluit van een omgewaaide populier in het noorden van Reve-Abbert, ongeveer 2.5 km noordelijk van de vorige waarneming. Omdat daar later niets meer werd waargenomen, is het niet waarschijnlijk dat er meer dan één paar heeft gebroed.

Kleine Bonte Specht, n=9

Kleine Bonte Spechten werden meest vastgesteld in percelen met een wat romelig karakter: veel variatie in hoog en laag, open plekken en dood hout.

Wielewaal, n=6

Wielewalen zijn vooral vastgesteld in de overgebleven populierenvakken. Zingende Wielewalen trekken niet zelden naar elkaar toe, wat de onregelmatige verspreiding kan hebben veroorzaakt.

Raaf, n=1

Op 21 maart werd een nest gevonden in een sitkaspar op 25 m hoogte. Op 11 april zaten er twee jongen in het nest, die op 19 april zijn geringd. De jongen zaten op dat moment al vol in de veren.

Spotvogel, n=5

Spotvogels zaten vooral langs de randen van het gebied in struwelen met onder meer braam of vlier.

Vuurgoudhaan, n=3

Vuurgoudhanen zijn aangetroffen in de meer omvangrijke vlakken fijnspar. De meerderheid van de waarnemingen werd gedaan in maart en april, maar op deze plekken zijn later geen Vuurgoudhanen meer waargenomen, zodat hier geen territoria zijn opgevoerd.

Blauwborst, n=2

Alle Blauwborsten zaten in de smalle strook langs de spoorbaan, middels een sloot gescheiden van het agrarisch cultuurland.

Nachtegaal, n=4

Nachtegalen zijn met name aangetroffen in de door braam en ruigtekruiden overwoekerde open plekken in sparrenpercelen. Deze gaten zijn het gevolg van windworp tijdens de storm in de winter van 2008.

Bonte Vliegenvanger, n=2

Bonte Vliegenvangers zijn uitermate schaars in polderbossen. In de buurt van huizen en campings (met nestkasten) net buiten de begrenzing van het onderzoeksgebied werden enkele territoria vastgesteld. De territoria binnen de gebiedsgrens hebben betrekking op zingende mannetjes. Op deze plekken waren geen nestkasten in de buurt, zodat ze voor broeden afhankelijk zijn van natuurlijke holtes.

Gele Kwikstaart, n=1

Het territorium is gebaseerd op een vogel met voer op 13 juni langs het talud van de spoorbaan.

Putter, n=39

Putters waren algemeen langs alle bosranden en bereikten hun hoogste dichtheid in de strook met ruigte en opslag langs de spoorbaan.

Kneu, n=10

Vrijwel alle territoria zijn vastgesteld aan de rand van het gebied in lage struwelen. Deze habitatkeus komt sterk overeen met die van de Spotvogel.

Kruisbek, n=1

Het territorium berus op een waarneming van twee vogels, waarschijnlijk een paar, op 7 mei. Het biotoop ter plekke bestond merendeels uit loofhout en het is allerminst zeker dat er in het gebied is gebroed.

Sijs, n=3

Alle territoria zijn gebaseerd op waarnemingen van zingende vogels rond half april. Na die tijd zijn geen Sijzen meer gezien en het is niet aannemelijk dat er op enige schaal succesvol is gebroed. De waarnemingen werden gedaan in percelen fijnspar.

De jonge Raven worden gekleurdingd (19 april 2019, Symen Deuzeman).

5. Evaluatie

Gelegen tussen de moeraszone van het Drontermeer en het uitgestrekte agrarische landschap, voegt Reve-Abbert veel toe aan het broedvogelpallet in dit deel van Oostelijk Flevoland. In de afgelopen decennia is het bosgebied geleidelijk ouder geworden, wat met zich meebrengt dat soorten van randen en struwelen afnamen of zelfs uit het gebied verdwenen. Dit is een gevolg van natuurlijke successie, die alleen kan worden doorbroken door rigoureuze ingrijpen door mens en/of natuur, zoals gebeurde na de storm van januari 2008, toen grote gaten werden geslagen in met name de naaldboutpercelen. De invloed van zo'n grote verandering in het terrein bleek overigens maar van vrij korte duur: na 11 jaar waren de meeste soorten, die tijdelijk hadden geprofiteerd, zoals Kleine Karekiet, Bosrietzanger, Sprinkhaanzanger, Tuinfluiter, Grasmus, Nachtegaal, Gekraagde Roodstaart en Boompieper al weer teruggekeerd op het niveau van voor de storm.

Naast het ouder worden en "dicht lopen" van het bos, verdwijnt ook geleidelijk het naaldbout uit het bos. Kennelijk zijn de omstandigheden voor naaldbout niet optimaal, want bomen hebben last van wortelrot en in de natuurlijke verjonging, die in veel percelen optreedt, is loofhout veruit dominant. Hierdoor zullen de nu nog aanwezige naaldboutsoorten geleidelijk uit het gebied verdwijnen.

De afname van het soortenspectrum hoeft niet als een probleem te worden gezien, want er zijn nu eenmaal veel soorten die zich niet thuis voelen in een goed ontwikkeld loofbos. Het soortenspectrum zal zich bovendien op termijn geleidelijk weer uitbreiden, zoals al gebeurde met Boomklever. Het is aannemelijk dat zich op korte termijn soorten als Bosuil en Middelste Bonte Specht zullen vestigen.

Een manier om meer variatie in het bos aan te brengen, zonder permanent in te grijpen in de successie, is mogelijk het aanbrengen van een gradiënt in de grondwaterstand. Op dit moment wordt de kwel van onder de dijk afgevangen door een diepe sloot. Wanneer meer water zou worden vastgehouden in de zone achter de dijk, zou dit kunnen leiden tot een grotere diversiteit in het bos.

Herinplant na kap in Reve-Abbert (27 maart 2019, Symen Deuzeman).

6. Literatuur

Bijlsma R.G. 1990. Broedvogels van Roggebotzand, Reve-Abbert, Spijk-Bremerberg en Harderbos (Oostelijk Flevoland) in 1989. SOVON-rapport 90/05. Beek-Ubbergen.

Deuzeman S.B. 2003. Broedvogels van het Roggebotzand en Reve-Abbert (Oostelijk Flevoland) in 2003. SOVON-inventarisatierapport 2003-36. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Deuzeman S. & van Manen W. 2013. Broedvogels in enkele terreinen van Het Flevo-landschap in 2013. Sovon-rapport 2013/68. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Van Manen W. 1994. Broedvogels van Boswachterij Odoorn/Exloo in 1993. Sovon-rapport 94/03. Sovon, Beek-Ubbergen.

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Vincent de Boer (vincent.deboer@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

